

LIBERTATEA DE EXPRESIE POETICĂ A AVANGARDIȘTILOR

Autor: Nicoleta Rodica Dominte | 16 martie 2022

Libertatea este un cuvânt iconic în axioma literară și juridică a realității actului de creație, determinând câmpul gravitațional al expresiei poetice a avangardiștilor „pe o planetă nouă cu o altă atmosferă și cu o nouă geografie a sensibilității”¹, a cărei cartografiere estetică relevă „negația ca tehnică literară”² într-o profundă „descătușarea spirituală”³. Legătura ontologică dintre autor și operă se concretizează în scoarța unei analize juridice prin cercetarea existenței unei activități creative, premergătoare momentului zămislirii operei, și aprecierea libertății de creație a autorului la momentul conceperii acesteia⁴. Dacă autorul avangardist este „poetul altitudinilor neexplorate”⁵, libertatea de expresie poetică se conturează din seva verbelor „a reîncepe, a reinventa, a recrea”⁶ într-un exercițiu din *dimineața*⁷ unui nou creativ. Poetul simte și comunică realitatea într-o formă unică și individuală printr-un limbaj reinventat ce reprezintă nu doar amprenta personalității sale, ci ingredientul principal al câmpului gravitațional avangardist în încercarea de a regăsi „inCreatul strivit de totalitatea convențiilor literare anterioare”⁸.

Salturile cuantice ale avangardiștilor pe axa revoltei și opoziției față de literatura clasică au redimensionat puritatea în literatură și artă printr-o libertate *descătușată* și *spontană* a cuvintelor în geografia expresiei poetice. Se revendică astfel autenticitatea originalității prin (re)inventarea formei de expresie în tempoul cuvintelor scriitorului Ilarie Voronca „Artistul e înainte de toate un inventator.” Primordialitatea inventatorului este creionată prin manifestele publicate în revistele de literatură avangardistă de la începutul secolului al XX-lea, cum ar fi revista *75HP*, revista *Unu*, reflectând în oglinda creativității noutatea ca un criteriu esențial; iar noutatea este reliefată prin literatura în imagini pe axa *vis-visum-vedere* în viziunea poetului Sașa Pană. Autorul avangardist devine un contratenor al scriitorului clasic în ambitusul literaturii, adâncind pe tărâm juridic noutatea actului creativ, ce este concretizată prin viteza cu care se derulează actul de creație, cât și prin inventarea a noi forme de expresie, precum pictopoezia⁹. Mai mult, adjectivul *nou* este cel care definește noua literatură în care autorul inventează

transplantând pe planeta avangardiștilor noutatea ca element *obiectiv* în sensul că artistul nu imită, ci inventează, creează noi forme de expresie.

Dintr-o altă perspectivă, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a elaborat un test¹⁰ prin aplicarea căruia se poate individualiza un arhetip al operei originale în două etape: 1. prin natura obiectului ce îngăduie o manifestare liberă a actului de creație intelectuală și 2. prin marca personalității autorului. Literatura și arta reprezintă tărâmul fertil în care avangardiștii au *ondulat, curbat ori răsucit* noi forme de expresie lirică într-o nebanuită manifestare a libertății creative în sensul valorii estetice pentru „*renașterea permanentă a Poeziei*“, după cum considera poetul Carlo Suardi. Și astfel, cuvintele din versuri sunt dispuse liber ca într-un joc de semne fără a lua în considerare conținutul semnificat al acestora, eliberând astfel scrisul de rigiditatea formei de expresie consacrată anterior, după cum surprinde în eseul „*Ce este un autor?*“ filosoful francez Michel Foucault. Manifestarea liberă a actului de creație este de esența noțiunii de poezie originală, care în planul literaturii suportă reîntoarceri înspre puritatea originară configurată și prin faptul că poetul „*se hrănește numai cu ghiocel și lăcrămioare*“¹¹. Reiese astfel, infrastructura flexibilă a câmpului gravitațional al expresiei poetice configurată de forța alegerilor¹² libere și creative pe care le face autorul avangardist prin eliberarea continuă a formelor de expresie și a conținutului.

Prin cuvintele criticului literar Adrian Marino localizăm centrul câmpului gravitațional avangardist în „*profunda nostalgie lirică, puristă și absolutistă*“, ce configurează geografia amprentei personalității autorului prin alchimia căreia se produce regenerarea poeziei originale prin întoarcerea către originar, după cum sugestiv este intitulat volumul de versuri al lui Stephan Roll publicat la Paris, *Poeme în aer liber*. Cartografierea expresiei poeziei avangardiste a fost posibilă datorită mișcărilor telurice provocate pe tărâm literar printr-o manifestare liberă a actului de creație adâncind relevanța neutralității¹³ estetice, morale și politice a creațiilor în spațiul dreptului de autor, și datorită interacțiunii unor creații precum *Poemul invectivă*, scris de Geo Bogza cu normele juridice în cadrul unui proces de atentat la bunele moravuri prin presă, în anul 1932.

În finalul acestui crochiu analitic apreciem că libertatea de expresie poetică în cetatea literaturii și a dreptului de autor este la fel de importantă precum libertatea de exprimare într-un stat de drept. Expresia poetică se încadrează în conceptul de formă¹⁴ a operei originale ce a fost articulat de filosoful german Johann Gottlieb Fichte, în anul 1793, în eseul intitulat *Proof of the Illegality of Reprinting: A Rationale and A Parable*. Deși libertatea de expresie poetică este calea de a crea opere originale în accepțiunea dreptului de autor, dorim să reliefăm că avangardiștii au interacționat creativ în câmpul gravitațional al literaturii și artei fără a anticipa unele nuanțe juridice ce se pot desprinde.

NOTE

1. Constantin Cubleşan, *Urmuz în conştiinţa criticii*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 2014, p. 48. ↑
2. Adrian Marino, *Dicţionar de idei literare*, vol. I, Editura Eminescu, Bucureşti, 1973, p. 128. ↑
3. Idem, p. 186. ↑
4. A se vedea, A. Circa, *Articularea drepturilor de proprietate intelectuală*, în A. Almăşan, I. Vârsta, C.E. Zamşa (coordonatori), *In Honorem Flavius Antoniu Baias. Aparenţa în drept*, tomul III, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2021, pp. 114 - 115. ↑
5. Saşa Pană, *Născut în '02*, ediţia a doua, Editura Pandora, Bucureşti, 2021, p. 291. ↑
6. Adrian Marino, op.cit., p. 194. ↑
7. Iulia Nedelcu, *Artişti şi filosofi*, <https://www.syntopic.ro/artisti-si-filosofi/> ↑
8. Adrian Marino, op.cit., p. 194. ↑
9. <https://galeriadada.ro/lucrari/75hp/> ↑
10. Pentru detalii, J. Pilla & P. Torremans, *European Intellectual Property Law*, 2nd Edition, Editura Oxford University Press, Oxford, 2019, pp.252 -253. ↑
11. Saşa Pană, op.cit., p. 291. ↑
12. În context actual noţiunea de originalitate este configurată în plan jurisprudenţial prin alegerile libere şi creative ale autorului, Cauza C-145/10, Eva-Maria Painer împotriva Standard VerlagsGmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG, Hotărârea Curţii (Camera a treia), 1 decembrie 2011, www.curia.europa.eu ↑
13. Pentru detalii, Michel Vivant, Jean-Michel Bruguière, *Droit d'auteur*, Editura Dalloz, Paris, 2009, p. 149. ↑
14. Pentru detalii, Mark Rose, *The Author as Proprietor: Donaldson v Becket and the Genealogy of Modern Authorship*, Representations no. 23 (Summer, 1988), p. 76. ↑

Imagine: Wassily Kandinsky, „Jaune-Rouge-Bleau”; Sursă: Wikimedia Commons